

UDK: 811.163.43'271(497.5)

811.163.43:061.1EUJ

Primljeno: 20. 07. 2019.

Izvorni naučni rad

Original scientific paper

Emina Berbić Kolar, Igor Marko Gligorić

BOSANSKI JEZIK I GOVORI NA GRANICI EUROPSKE UNIJE¹

U radu se bosanski govori smještaju u središte problema odnosa jezika i nacije, standardnoga jezika i dijalekta, odnosa govornika pojedinih dijalekata i njihove nacionalne pripadnosti te se razmatra pozicioniranje bosanskoga jezika u odnosu prema jezicima Europske unije. S jedne je strane u tome kontekstu riječ o jeziku i govorima koji (službeno) ostaju izvan granica Unije, ali istovremeno zbog različitih migracijskih tokova bosanski jezik i govori nedvojbeno participiraju u jezičnoj svakodnevici Europske unije; izvan Unije bosanski je jezik neosporna činjenica sam po sebi. Iako je moguće detektirati različita osporavanja bosanske jezične nominacije te negativan odnos prema bosanskome jeziku i njegovim govornicima, primjer bosanskoga jezika i elemenata bosanskih dijalekata u govoru Slavenskoga Broda, grada na granici Europske unije, i okolice ne ide u prilog artikuliranome (uvjetno rečeno) općeprihvaćenome mišljenju. Tako se bosansko u organskim idiomima na granici Unije pozitivno vrednuje. Kako pokazuje istraživanje, stav je na slavonskobrodskome području prema bosanskim jezičnim elementima pozitivan (ili u najmanju ruku nenegativan).

Ključne riječi: bosanski jezik; Europska unija; sociolingvistika

¹ Istraživanje je s rezultatima predstavljeno na Međunarodnome znanstvenome simpoziju *Bosanski jezik u vremenu* (usp. Berbić Kolar i Gligorić 2017).

1. UVOD

Različite lingvističke škole u određenjima jezika naglašavaju njegove različite aspekte. Tako se sosirovski naglašava sustavnost jezika i njegova apstraktnost (Saussure 2000), jelmslevljevska se to određenje usložnjava razlikovanjem forme i supstancije i izraza i sadržaja, određenjem pojma npr. metajezika i dr. (Hjelmslev 1980). Nadalje, čomskijansko će određenje jezika naglašavati preoblikovanje i proizvođenje (tj. transformiranje i generiranje), dubinsku i površinsku strukturu, uz razlikovanje I-jezika i E-jezika usporedivo barem dijelom sa strukturalističkom koncepcijom F. de Saussurea (Chomsky 1965, 1986). Pomak prema conceptualizaciji i uporabi jezika razvidan je u kognitivnolingvističkim određenjima jezika koja polaze od (jezičnih) koncepata koji predstavljaju strukturirano znanje utemeljeno na enciklopedijskim podacima (Langacker 1987), što je usporedivo s tradicijom američke lingvistike F. Boasa, E. Sapira, B. Whorfa i dr. Sva (ovdje spomenuta, za potrebe rada tek naznačena) određenja jezika suglasna su u vezi s prirodom jezika kao mentalnoga fenomena, većina pristupa slaže se po pitanju važnosti i svrhe jezika kao komunikacijskoga sredstva, a neki pristupi naglašavaju i relaciju jezik – misao koju ostale tradicije barem u određenome smislu podrazumijevaju.

Lingvistika jezik određuje i kao društvenu činjenicu, čime se definiranje jezika višestruko usložnjava jer pretpostavlja nekakav (među)utjecaj između jezika, zajednice, identiteta, što je posebice izraženo na ovim prostorima (usp. Jahić 1990, Halilović 1991, Škiljan 2002). Tako promišljanje o jeziku uzima u obzir i odnose između jezika, pojedinca, društva, drugih pojedinaca, drugih društava i drugih jezika. U tome se smislu nameće i problem razlučivanja jednoga jezika od drugoga, za što (npr.) R. Bell nudi sedam kriterija (Bell 1976: 147–157), problem odnosa standardnoga jezika i nestandardnih varijanti (usp. Mićanović 2008).

Prethodne uvodne napomene pokazuju se pri određenju, promatranju i pozicioniranju bosanskoga jezika iznimno važne. Pritom se misli na činjenicu da u sadašnjemu trenutku postoje osporavanja bosanske jezične nominacije te negativan odnos prema bosanskome jeziku i njegovim govornicima.² Zbog toga pitanja pozicioniranja bosanskoga jezika te razlučivanje odnosa jezik – pojedinac – društvo s obzirom na taj jezik pokazuje se kao aktualno pitanje. Ovdje se ne misli primarno na lingvističko određenje bosanskoga jezika u užemu smislu ili normiranje, što je zadaća normativnih priručnika, dakle pravopisa (Halilović 1996, 1999, 2018) i

² Treba napomenuti da osporavanja, negiranja, nepostojanje jezičnih sloboda ili njihovo postojanje u smanjenome opsegu te afirmiranje lingvističkih nacionalizama načelno karakterizira prostor o kojemu je riječ. Tako su navedena obilježja primjenjiva i na hrvatski i na srpski jezik u Bosni i Hercegovini.

gramatika (npr. Jahić, Halilović i Palić 2000) te rječnika (npr. Jahić 2010–2014): naglasak se ovdje stavlja na sociolingvističko pozicioniranje bosanskoga jezika i bosanskih govora u jezičnoj okolini, na granici Europske unije.

Bosanski jezik, razumijevan i kao standardni jezik i kao sustav organskih idioma, postoji na granici Europske unije na dva načina. S jedne je strane riječ o jeziku i govorima koji ostaju izvan granica Europske unije, dakle bosanski standardni jezik nije služben u Uniji, a s druge je strane riječ o jezičnim sustavima koji postoje u jezičnoj sadašnjosti u mnogim državama članicama Europske unije, ponajprije zahvaljujući migracijama. Takav *graničan* status posebice je zanimljivo promatrati i na prostornoj granici Europske unije, području koje prirodno karakterizira migriranje stanovništva.

Uzimajući u obzir prethodno rečeno, u radu će se predstaviti istraživanje koje je provedeno kako bi se ispitali stavovi o bosanskome jeziku i bosanskim govorima na granici Europske unije, u Slavonskome Brodu. Treba naglasiti da se u ovome istraživanju pod *bosanskim* smatraju i normiran bosanski jezik i bosanski organski idiomi u cjelini.

2. ISTRAŽIVANJE: UPITNIK, ISPITANICI, STATISTIČKA OBRADA

S obzirom na sveprisutnost *bosanskoga* u jezičnoj svakodnevnici na granici Europske unije pretpostavljeno je da će stavovi o bosanskome jeziku biti pozitivni, što barem dijelom nije u skladu s općom percepcijom postojanja negiranja njegovoga statusa. Kako bi se ispitali stavovi o bosanskome jeziku izrađena su dva upitnika. Jedan upitnik namijenjen je govornicima bosanskih organskih idioma, a drugi govornicima hrvatskih. Svaki je upitnik načelno podijeljen u dva dijela. Prvi dio čine četiri pitanja o jeziku kojime ispitanik govori, a u drugome je dijelu ponuđeno šest tvrdnji s kojima ispitanik treba iskazati (ne)slaganje na ljestvici od 1 do 7, gdje 1 označuje da se tvrdnja nikako ne odnosi na ispitanika, a 7 da se tvrdnja u potpunosti odnosi na ispitanika. Oba upitnika završavaju upitom o eksplicitnome artikuliranju vlastitoga stava prema bosanskome jeziku.

U ispitivanju je sudjelovalo 60 ispitanika (30 za svaki upitnik), od čega je 31 muškarac i 29 žena, u dobi od 20 do 75 godina. Ispitanici najvećim dijelom imaju srednju stručnu spremu (33); desetero nije završilo srednju školu, a 17 ispitanika ima višu ili visoku stručnu spremu.

Rezultati istraživanja statistički su obrađeni izračunavanjem aritmetičke sredine (AS), moda (MOD), medijana (MED), minimuma (MIN), maksimuma (MAX), prvoga i trećega kvartila (Q1, Q3) (usp. Petz 2007, Butler 1985). Kako bi se olakšali prikazivanje rezultata i interpretacija, računala se ukupna aritmetička sredina (UKAS) između aritmetičke sredine, moda i medijana.

2.1. Upitnik za govornike bosanskihidioma (rezultati i interpretacija)

Kako je napomenuto, jedan od dvaju upitnika koji su se koristili u istraživanju izrađen je za govornike bosanskoga jezika. Ispitanici koji su ispunjavali taj upitnik prepoznati su kao govornici bosanskoga jezika prema uže lingvističkim kriterijima, tj. prema obilježjima njihova govora.

Upitnik su u najvećemu broju ispunjavale osobe koje su rođene na području gdje se govori bosanski jezik (66 %) ili oni čiji su roditelji rođeni na tome području (23 %), što se saznaje iz prvoga pitanja. Iako se govor ispitanika može odrediti kao bosanski, ispitanici dominantno svoj jezik imenuju kao hrvatski (56 %), a tek u manjoj mjeri kao bosanski (23 %); kao odgovor na drugo pitanje, pitanje o nazivu svojega jezika, ispitanici odgovaraju i da je riječ o mješavini. Ipak, u trećemu pitanju izravno u 76 % slučajeva prepoznaju da njihov govor ima elementa koji se mogu odrediti kao bosanski, ali samo 10 % ispitanika odgovara pozitivno na posljednje pitanje o određenju vlastitoga jezika kao bosanskoga.³

Rezultati statističke obrade drugoga dijela upitnika prikazani su u *Tablici 1*. U tablici su navedene vrijednosti prethodno spomenutih veličina koje su poslužile kao orijentiri u interpretaciji rezultata.

Tvrđnja navedena u petome pitanju odnosila se na prepoznavanje razlika između svojega govora i govora većine u Republici Hrvatskoj, pri čemu se misli na substandardni štokavski. Kako je vidljivo iz rezultata, ispitanici uglavnom ne prepoznaju postojanje velike razlike između svojih govora i govora većine u Hrvatskoj, čemu u prilog ide i činjenica da je $Q3 = 3$, dakle 75% svih odgovora smješteno je između 1 i 3.

Šestim pitanjem ispitivala se ograničenost bosanskoga govora na nejavnu komunikaciju. I ovdje je indikativna vrijednost Q3: tri četvrtine ispitanika zaokružilo je 1 ili 2. Dakle ispitanici koriste bosanski govor u svim komunikacijskim situacijama.

³ Ovdje se ponovno samo želi upozoriti na to da je riječ o govornicima koji se prema (isključivo) lingvističkim kriterijima mogu odrediti kao govornici bosanskoga jezika.

Tablica 1. Rezultati upitnika za govornike bosanskih idioma

	5. pitanje	6. pitanje	7. pitanje	8. pitanje	9. pitanje	10. pitanje
AS	2,2	1,9	6,1	1,566667	3,1	5,266667
MED	2	1	7	1	2	7
MOD	1	1	7	1	1	7
UKAS	1,733333	1,3	6,7	1,188889	2,033333	6,422222
MIN	1	1	1	1	1	1
MAX	5	7	7	7	7	7
Q1	1	1	5,25	1	1	4
Q3	3	2	7	1	5,75	7

Uporaba bosanskoga u javnome diskursu ne vrednuje se negativno, tj. govornici bosanskoga ne smatraju da njihovi sugovornici negativno reagiraju, prema odgovorima na sedmu česticu. Q1 za sedmu tvrdnju iznosi 5,25, što upućuje na činjenicu da su tri četvrtine odgovora smještene između vrijednosti Q1 i maksimalne vrijednosti, koja je za sedmu česticu 7. Tako je razumljivo da nema uporabne ograničenosti bosanskoga jezika kada govornici smatraju da na nj sugovornici pozitivno reagiraju. U skladu su s tim odgovorima i odgovori na osmo pitanje kojime se propituje osjećaju li se govornici bosanskoga jezika manje vrijednim u drugim krajevima Hrvatske kada govore svojim jezikom. Za osmu tvrdnju vrijedi $MIN = Q1 = Q3 = 1$. Osim toga, vrijednosti su i moda i medijana 1. Dakle 75 % ispitanika zaokružilo je da se ta tvrdnja u potpunosti ne odnosi na njih.

Deveta tvrdnja uspoređuje bosanski i hrvatski standardni jezik sugerirajući nužnost ispravljanja govora (ispitanika) prema hrvatskome standardnome jeziku. Iako bi se s obzirom na uporabnu neograničenost i svijest o pozitivnoj percepciji bosanskoga jezika moglo očekivati da ne postoji potreba za jezičnim približavanjem hrvatskome jeziku, ispitanici prepoznaju umjerenu potrebu korekcije vlastitoga govora. Premda je $UKAS = 2,03$, iz čega se zaključuje da se ispitanici načelno i ne slažu s tom tvrdnjom, rezultati su raspršeniji u ovome slučaju nego što su u (npr.) osmoj čestici. Vrijednosti $MED = 2$ i $Q3 = 5,75$ upućuju na činjenicu da kod dijela govornika postoji svijest o razlikama među jezičnim sustavima i svijest o potrebi prilagođavanja.

Rezultati za desetu česticu pokazuju da vrijedi $MED = Q3 = MAX = 7$: 50 % ispitanika zaokružuje da se tvrdnja Želim očuvati svoj govor u potpunosti odnosi na njih. Uzmemo li u obzir i vrijednost Q1 ($Q1 = 4$), razvidno je da su odgovori

pozicionirani na desnome dijelu ljestvice, što ukazuje na razvijenu svijest o vlastitome jeziku i potrebu brige o njemu.

U nekoliko odgovora naznačena svijest o jeziku do izražaja dolazi u posljednjemu pitanju u kojemu ispitanici izražavaju svoj stav prema bosanskome jeziku i bosanskim govovima. Neki su od odgovora i oni navedeni u *Tablici 2*.⁴

Tablica 2. Stavovi o bosanskome jeziku 1 (izbor)

<i>Rođena sam u tom području, ali pričam hrvatski standardni jezik.</i>
<i>Pozitivan, al nastojim pričat hrvatski.</i>
<i>Neka svako govori maternjim jezikom.</i>
<i>Svatko ima pravo na govor svoje nacije.</i>
<i>Niko se nesmije osuđivat.</i>
<i>Nitko nebitrebo osuđivat bilo čiji govor.</i>
<i>Svako govori onako kako želi.</i>
<i>Poštujem kako svatko govori.</i>
<i>Govorim kako govorim.</i>

Iz odgovora se može zaključiti da postoji jezična tolerancija kod ispitanika te liberalan stav o uporabi materinskoga idioma. Osim toga, jezik se dovodi u izravnu vezu s nacijom.

Kako bi se moglo zaključivati o percepciji bosanskoga jezika u cjelini, u obzir je nužno uzeti i stavove govornika nebosanskih idioma. U nastavku se, slijedeći istu metodologiju, daje prikaz statističke obrade odgovora ispitanika koji su ispunjavali drugi upitnik.

2.2. Upitnik za govornike nebosanskih idioma (rezultati i interpretacija)

Drugi upitnik izrađen za provedeno istraživanje ispunjavali su ispitanici za koje je procijenjeno da nisu govornici bosanskoga jezika, bosanskih idioma. To ne znači da u njihovu govoru nema *bosanskih* elemenata, ali oni nikako nisu dominantni. Prema odgovorima na prvo pitanje 86 % ispitanika izravno je u doticaju s bosanskim govovima/područjem, najčešće zbog života uz granicu.

⁴ Odgovori su navedeni kako su zapisani u upitniku.

Odgovarajući na drugo pitanje, ispitanici dominantno svoj govor imenuju kao hrvatski (83 %); neki ispitanici navode slavonski i mater(i)nji. U svojem govoru (iako je on određen kao nebosanski) 53 % ispitanika prepoznaje elemente bosanskoga jezika. U četvrtome pitanju kao bosanske elemente u svojem govoru ispitanici prepoznaju naglasak (53 %) i pojedine riječi (26 %).

U *Tablici 3.* prikazani su rezultati statističke obrade odgovora ispitanika na ostala pitanja.

Tablica 3. Rezultati upitnika za govornike nebosanskih idioma

	5. pitanje	6. pitanje	7. pitanje	8. pitanje	9. pitanje	10. pitanje
AS	4,133333	3,466667	5,733333	4,866667	1,933333	2,366667
MED	4	4	6	6	1	2
MOD	3	4	7	7	1	1
UKAS	3,711111	3,822222	6,244444	5,955556	1,311111	1,788889
MIN	1	1	2	1	1	1
MAX	7	6	7	7	7	7
Q1	3	2	5	4	1	1
Q3	5,75	4,75	7	7	2	3

Peta čestica i ovoga upitnika propituje svijest o (ne)postojanju razlika između bosanskih i hrvatskih govora. Ipak, odgovori su govornika hrvatskih idioma drukčiji od govornika bosanskih idioma. Iz tablice se može iščitati da je 50 % svih odgovora smješteno između 3 i 5 (tj. 5,75), što upućuje na percipiranje razlike među dvama jezičnim sustavima, tj. na njihovo neizjednačavanje. I odgovori na šestu tvrdnju u ovome upitniku različiti su od onih u prethodnome: Q1 = 2 i Q3 = 4,75 (dakle 50 % rezultat smješteno između tih dviju vrijednosti) upućuju na postojanje umjerene potrebe uporabne ograničenosti bosanskih govora na nejavni kontekst.

Prethodne napomene ističu postojanje razlika u statusu bosanskoga jezika kod govornika bosanskih idioma i onih koji govore hrvatskim. Ipak, bosanski se govori pozitivno vrednuju, izazivaju pozitivne reakcije: imajući na umu da je Q1 = 5, zaključuje se da 75 % ispitanika ima (zapravo) vrlo pozitivan odnos prema bosanskome jeziku.

Kod govornika bosanskih idioma uočena umjerena potreba ispravljanja svojega govora prema hrvatskome standardnome jeziku ovdje je još izraženija. Naime 75 % odgovora smješteno je na desnoj strani ljestvice, iznad vrijednosti 4, što upućuje na uočavanje potrebe korekcije svojega bosanskoga govora iz perspektive govornika

nebosanskih idioma. S tim je rezultatom zanimljivo usporediti sljedeće: za devetu česticu vrijedi $MIN = Q1 = MED = 1$, što znači da je 50 % ispitanika zaokružilo da se tvrdnja da govornici bosanskoga jezika trebaju preuzeti hrvatski u potpunosti ne odnosi na njih; još je 25 % zaokružilo 2 ($Q3 = 2$).

Posljednja čestica s ljestvičnim odgovorima tiče se stereotipa u Hrvatskoj da je osoba koja govori bosanski manje obrazovana. Rezultati pokazuju da ispitanici neće pomisliti da je riječ o manje obrazovanoj osobi kada čuju bosanski govor: 75 % odgovora ispitanika smješteno je između 1 i 3, a UKAS manji od 2 ($UKAS = 1,789$) dodatno učvršćuje tu tvrdnju.

Na pitanje o stavu o bosanskome jeziku ispitanici odgovaraju uglavnom pozitivno. Izbor iz ponuđenih odgovora naveden je u *Tablici 4*.⁵

Tablica 4. Stavovi o bosanskome jeziku 2 (izbor)

<i>Uporaba bosanskog nije negativna.</i>
<i>U javnoj komunikaciji izrazito me smeta uporaba bosanskoga jer dolazi do rušenja standarda, osobito kod mladih, što već poprima alarmantne razmjere.</i>
<i>Bosanski je (kao i svaki) vrijedan poštovanja.</i>
<i>Ima jezičnu, društvenu i kulturnu vrijednost.</i>
<i>Svakom njegovo.</i>
<i>Svatko ima pravo govoriti svojim jezikom</i>
<i>Različitosti su uvijek dobrodošle.</i>
<i>Jezik je živ i ne treba ga stavljati u okvire.</i>
<i>Hrvatski i bosanski isti su jezici; sve se razumije.</i>
<i>Poštujem izvorni govor svakog područja, ali treba težiti standardu u medijima i odgojno-obrazovnim ustanovama.</i>
<i>Ima svoju povijest, zanimljiv je, ulazi u uho.</i>
<i>Nisu mi ugodni za čut.</i>
<i>Nemam ništa posebno za reć, alnek se malo socijaliziraju u govoru ilnek idu živit u Bosnu.</i>
<i>Treba ga čuvati kao kulturnu baštinu.</i>

⁵ Odgovori su navedeni kako su zapisani u upitniku.

Odgovori u tablici u određenome smislu zrcale zaključke do kojih se može doći prethodnim interpretiranjem rezultata. Tako je odnos prema bosanskome jeziku pozitivan, ali postoji određeno zaziranje od njegove potpuno slobodne uporabe u svakoj komunikacijskoj situaciji. Tu činjenicu treba promatrati i u kontekstu dominirajućega jezičnoga preskriptivizma u hrvatskoj javnosti, hrvatskim medijima. Pritom se misli da se takav stav može očekivati bez obzira na to koji je (ne)hrvatski organski/nestandardni idiom u pitanju. Osim uočavanja razlika (što ne znači da nema ni pokušaja izjednačavanja dvaju sustava) i djelomičnoga komunikacijskoga ograničavanja bosanski se jezik povezuje s određenom kulturom. Postoje i primjeri negativnoga vrednovanja bosanskoga jezika, ali oni su iznimka.

3. ZAKLJUČCI

Na temelju prethodno iznesenih rezultata s kraćom interpretacijom može se zaključiti da govornici bosanskih idioma u najvećoj mjeri svoj jezik određuju kao hrvatski, ali prepoznaju elemente bosanskoga. Ta činjenica može se povezati s postojanjem svijest o (vrlo) malim razlikama između bosanskoga i hrvatskoga jezika, tj. između organskih idioma koji pripadaju tim dvama sustavima. Govornici bosanskoga ne smatraju da je njihov jezik uporabno ograničen, a njihovi odgovori sugeriraju postojanje percepcije govornika o pozitivnome vrednovanju njihova govora. Osim na ispitivanome području, na granici Europske unije, govornici bosanskogane osjećaju se manje vrijednima u drugim sredinama te izražavaju nepostojanjejasno artikulirane potrebeispravljanja vlastita govora. Usporedno s tim postoji artikulirana potreba očuvanja vlastita govora, a njihov se stav prema bosanskome jeziku može sažeti u rečenicu Svatko ima pravo na svoj govor.

Obrađeni odgovori govornika nebosanskih idioma ukazuju na osjećaj povezanosti s bosanskim jezikom i uočavanje međujezičnih utjecaja. Već ta činjenica (uključujući i ostale odgovore) pretpostavlja postojanje svijesti o razlikama između bosanskoga i hrvatskoga. Samim time govornici hrvatskoga smatraju da bosanski treba biti dijelom uporabno ograničen te da govornici trebaju ispravljati svoj govor kako bi se približili hrvatskome standardnome jeziku. Ipak, bosanski se u najvećoj se mjeri pozitivno vrednuje te ispitanici ne smatraju da govornici bosanskoga trebaju u potpunosti preuzeti hrvatski jezik. Bosanski se govor ne povezuje s određenim stupnjem obrazovanja. Tako bi se stav o bosanskome jeziku mogao artikulirati rečenicom Svatko ima pravo na svoj govor, ali javna komunikacija zahtijeva standardizaciju.

4. SMJERNICE DALJNJI PROMIŠLJANJIMA

Iako se, što je i ovdje spomenuto, bosanski jezik negira te se njegovim govornicima oduzima pravo (samo)identificiranja kao govornika bosanskoga jezika, istraživanje provedeno na granici Europske unije o jeziku na granici Europske unije pokazuje da se bosanski pozitivno vrednuje. To je pozitivno vrednovanje i iznutra i izvana: nema negativnosti ni među govornicima bosanskih govora ni među govornicima nebosanskih govora. Bosanski se jezik percipira kao vrijedan dio nematerijalne kulturne baštine, kao dio identiteta, jednakovrijedan kao bilo koji drugi jezik. Govornici hrvatskoga smatraju da treba biti dijelom uporabno ograničen, ali to može biti slučaj i s bilo kojim hrvatskim idiomom, stoga se ta kvalifikacija ne može smatrati ekskluzivnim stavom o bosanskome jeziku. Ovdje je sasvim jasno da rečeno vrijedi za područje koje je povijesno izloženo migracijama te da je riječ o ljudima koji su (također povijesno) usmjereni jedni na druge. Ostaje istražiti kakva je percepcija bosanskih idioma u drugim dijelovima Hrvatske te vidjeti razlikuje li se status bosanskoga jezika u različitim dijelovima Hrvatske (koja je sama granica Europske unije).

5. LITERATURA

1. Bell, Roger T. (1976), *Sociolinguistics: goals, approaches, problems*. Batsford, London
2. Berbić Kolar, Emina, Igor Marko Gligorić (2017), "Bosanski jezik na granici Europske unije", *Međunarodni znanstveni simpozij „Bosanski jezik u vremenu“: knjižica sažetaka*, Zagreb
3. Butler, Christopher (1985), *Statistics in linguistics*, Basil Blackwell, Oxford
4. Chomsky, Noam (1965), *Aspects of the theory of syntax*, Massachusetts institute of technology Press, Cambridge
5. Chomsky, Noam (1986), *Knowledge of language*, Praeger, London
6. Halilović, Senahid (1991), *Bosanski jezik*, Baština, Sarajevo
7. Halilović, Senahid (1996), *Pravopis bosanskoga jezika*, Preporod, Sarajevo
8. Halilović, Senahid (1999), *Pravopis bosanskoga jezika: priručnik za škole*, Dom štampe, Zenica
9. Halilović, Senahid (2018), *Pravopis bosanskoga jezika*, Slavistički komitet, Sarajevo
10. Hjelmslev, Louis (1980), *Prolegomena teoriji jezika*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb
11. Jahić, Dževad (1990) *Jezik, nacija, nacionalizam*, Oslobođenje, Sarajevo
12. Jahić, Dževad (2010-2014), *Rječnik bosanskoga jezika*, autor – Bošnjačka asocijacija 33, Sarajevo
13. Jahić, Dževad, Senahid Halilović, Ismail Palić (2000), *Gramatika bosanskoga jezika*, Dom štampe, Zenica
14. Langacker, Ronald W (1987), *Foundations of cognitive grammar*, Stanford University Press, Stanford
15. Mićanović, Krešimir (2008), *Hrvatski s naglaskom: standard i jezični varijeteti*, Disput, Zagreb
16. Petz, Boris (2007), *Osnove statističke metode za nematematičare*, Naklada Slap, Jastrebarsko
17. Saussure, Ferdinand de (2000), *Tečaj opće lingvistike*, ArTresor – Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb
18. Škiljan, Dubravko (2002), *Govor nacije (jezik, nacija, Hrvati)*, Golden marketing, Zagreb

BOSNIAN LANGUAGE AND SPEECHES AT THE BORDER OF THE EUROPEAN UNION

Summary:

In this paper, the Bosnian language is at the center of the problems of relation of language and nation, standard language and dialect, the relation between dialect speakers and their nationality; the positioning of the Bosnian language towards the European Union is also considered. On the one hand, in this context, Bosnian is a language that (officially) remains outside the borders of the EU, but at the same time, due to the different migrations, Bosnian language undoubtedly participates in European language everyday life. Although it is possible to detect the various controversies of the Bosnian language nomination and the non-positive relation to the Bosnian language and its speakers, the example of the Bosnian and elements of the Bosnian dialects in Slavonski Brod, a city on the border of the European Union, and the area does not support the articulated generally accepted opinion. Thus, Bosnian linguistics elements in the idioms at the EU border is positively evaluated. As the research shows, the attitude in the Slavonski Brod area to Bosnian language elements is positive (or at least non-negative).

Key words: Bosnian language; European Union; sociolinguistics

Adresa autora
Authors' address

Emina Berbić Kolar
Sveučilište "Josipa Jurja Strossmayera" u Osijeku
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
eberbic@foozos.hr

Igor Marko Gligorić
Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
igligoric@foozos.hr